

Обласна бібліотека для дітей ім. А.П.Гайдара

Відділ розвитку дитячих бібліотек і маркетингу

*Бібліотеки Кіровоградщини,
що обслуговували дітей
у 2014 році:
цифри і факти*

аналітичний огляд

м. Кіровоград

2015

Поєднання традиційних форм бібліотечної роботи з інноваційними, розуміння вимог часу дозволяє бібліотекам стати дієвими центрами інформації, інтелектуального розвитку та змістовного дозвілля юного покоління.

Згідно статистичних звітів за 2014 р. у Кіровоградській області бібліотечні послуги дітям надавали 535 публічних бібліотек, серед яких: 30 спеціалізованих для дітей, 10 центральних районних, 27 міських, 459 сільських і 9 селищних. У т.ч., при 21 бібліотеці для дорослих функціонували дитячі відділи.

Мережа бібліотек для дітей збережена й нараховує 30 закладів: обласна бібліотека для дітей ім. А.П. Гайдара, 15 районних, 12 міських, 2 сільські. Із загальної кількості бібліотек – 15 не входять до складу ЦБС.

Кадри. У 29 бібліотеках для дітей області працює 98 фахівців, що на 3 особи менше (зміни в 2-х Олександрійських МДБ) у порівнянні з 2013 роком. 80,6% – це працівники з повною і базовою вищою бібліотечною освітою. Переважна більшість (65,3%) бібліотекарів працюють понад 20 років, 21,4% – 10-20, 13,3% – до 10.

Із загальної кількості фахівців дитячих бібліотек 95,9% працювали в режимі повної зайнятості. Кількість працюючих неповний робочий день склали 4 особи (4,1%) (на 2 особи менше порівняно з 2013 роком), у т.ч. 2 фахівці Помічнянської МДБ – в режимі вимушеної неповної зайнятості.

Віднесення бібліотек для дітей до **групи за оплатою праці:** 7 закладів працювали по 3-й; 15 – по 4-й; 7 – поза групою.

Статистичні показники, інформаційні матеріали дають можливість продемонструвати ефективності роботи бібліотек, сформувати позитивний образ у свідомості місцевої громади.

Районними, міськими, сільськими бібліотеками для дітей обслужено 47,8 тис. користувачів, план виконаний на 101,5%. У розрізі окремих категорій маємо збільшення чисельності дітей, які вперше записалися до бібліотек – 6,7 тис. осіб (на 356 осіб більше у порівнянні з 2013 роком) та скористалися послугами Інтернету – 7,1 тис. осіб (на 783 особи більше ніж у 2013 році).

Дитячі бібліотеки залишаються відвідуваними закладами. Показник **«відвідування»** склав 546,9 тис., що на 34,1 тис. відвідувань більше 2013 року. Цьому сприяли:

- надання бібліотеками безплатного доступу до Інтернет і збільшення Інтернет-відвідувань до 53,5 тис., що на 843 більше 2013 року;
- урізноманітнення форм і масштабність масових заходів (літні читальні зали, флешмоби, акції тощо), які відвідали 69,8 тис. користувачів (на 3,4 тис. більше 2013 року);
- наявність сайтів у дитячих бібліотеках, які відвідали 83,8 тис. осіб, що в двічі перевищує показник 2013 року.

Відповідно, «середнє відвідування» по дитячих бібліотеках маємо 11,4 (у 2013 році – 10,6).

Показник **«документовидача»** – 955,8 тис. прим., виконаний на 102,8%. Але менший на 2,4 тис. прим. документів ніж у 2013 році. Читаність – 20 (у 2013 році – 19,8).

Загалом, **бібліотеки області, які обслуговували дітей**, надали бібліотечно-інформаційні послуги 103,7 тис. користувачам (102,7% до плану). У порівнянні з 2013 роком цей показник більше на 1,1 тисячу.

Поряд з цим сільські бібліотеки Бобринецького, Маловисківського, Онуфріївського, Новоукраїнського районів показник «користувачі-діти» не виконали.

Відвідали бібліотеки 1 млн. 203 тис. дітей, що на 57,1 тис. більше 2013 року, яким видано 2,207 тис. прим. (104,2% до плану). Дітям видано більше на 21,4 тис. прим. документів у порівнянні з 2013 роком.

Середнє відвідування – 11,6 (у 2013 році – 11,2). Читаність – 21,3, що на рівні аналогічного показника 2013 р.

У 2014 році бібліотечно-інформаційним обслуговуванням було охоплено 52,8% дитячого населення області.

Технічна база бібліотек для дітей. Не дивлячись на складну економічну ситуацію 2014 року заклади отримали: 1 ПК (Долинська РДБ), багатофункціональні пристрої (Гайворонська, Олександрівська, Добровеличківська РДБ).

Кількість бібліотек, що мали технічні засоби: 26 (89,6%) бібліотек – комп'ютери, 25(86,2%) – копіювально-розмножувальну техніку, 10 (34,5%) – мультимедійне обладнання, 25 (86,2%) – доступ до мережі Інтернет; засоби зв'язку: 20 (68,9%) – телефони, 24 (82,7%) – e-mail, 2 – факси.

На 1.01.2015 року у дитячих бібліотеках області функціонували: 87 комп'ютерів, 59 од. копіювально-розмножувальної техніки, 42 од. мультимедійного обладнання.

75,9% бібліотек для дітей позиціонують себе в мережі Інтернет: 12 сайтів, 10 блогів, сторінки в соціальних мережах.

Відсутні будь-які сучасні технічні засоби в 3-х бібліотеках для дітей: Рівнянській сільській, Помічнлянській і Новомиргородській міських.

Щоб досягти певних результатів і мати привабливість для населення, необхідно працювати над розвитком інформаційного потенціалу бібліотек, основою якого (попри новітні технології) є **документний фонд.**

У бібліотеках для дітей області сконцентрований спеціалізований фонд документів конкретного читацького спрямування для обслуговування дошкільників, читачів-учнів 1-9 класів та організаторів дитячого читання.

Фонди дитячих бібліотек нараховують – 615,3 тис. прим., що на 30,0 тис. прим. менше за 2013 рік. Основну частину фондів складають книги – 97,1%, періодика – 2,7%, аудіовізуальні та електронні документи – 0,2%. У фондах бібліотек переважають документи українською мовою – 51,4%, російською – 48,5%, найменше документів на мовах національних меншин та іноземних – 0,1%.

За 2014 рік до фондів дитячих бібліотек області надійшло 9038 прим. документів, що на 294 прим. більше 2013 р. Серед надходжень – 70,5% книжок.

Задля отримання книг дитячі бібліотеки проводили різноманітні акції «Бібліотеці з любов'ю», «Подаруй бібліотеці українську книгу», використали обмінні фонди Національної парламентської бібліотеки (м. Олександрія), залучали спонсорські кошти (Новоархангельська РДБ).

Основні джерела надходження книг: державна програма «Українська книга» – 46,1%; дарунки – 17,2%; придбані у магазинах – 15,5%; відшкодовані замість втрачених документів – 13,9%.

В умовах обмеженого комплектування, поповнення фондів періодикою є засобом оновлення та актуалізації інформаційних ресурсів. **Передплата періодичних видань** в середньому склала 13,4 прим. на 1 дитячу бібліотеку. Різноманітний репертуар періодичних видань – від 23 до 42 примірників протягом 2014 року отримували Голованівська, Добровеличківська, Долинська, Новоукраїнська, Олександрівська, Петрівська, Ульянівська районні бібліотеки для дітей. Без періодичних видань залишилися Новоархангельська, Устинівська РДБ, Світловодська МДБ. Лише завдяки спонсорам та коштам від платних послуг мали газети і журнали Бобринецька, Вільшанська, Компаніївська РДБ, Помічнлянська, Світловодська (філія № 8), п'ять Кіровоградських і дві Олександрійських МДБ.

На сьогодні досить актуальним залишається питання внутрішньої організації фондів. **Вибуття** з фондів бібліотек для дітей – 38,2 тис. прим. документів, що у 4 рази перевищує надходження. Із загального обсягу вилучених документів – 91,1% книжок. Списання літератури по зношеності складає 69,1%, не актуальної – 11,3%.

У середньому, забезпеченість документами на 1 користувача дитячої бібліотеки склала 12,9 (у 2013 році – 13,3), а по окремих бібліотеках вона сягає лише 7-10 прим. документів. Обертаність – 1,5.

Коефіцієнт оновлюваності фондів бібліотек для дітей – 1,5%, що на 0,2% більше 2013 року.

«Дитячі фонди» бібліотек області, які обслуговували дітей на 1.01.2015 року нараховували 2 млн. 283 тис. прим. документів. Надійшло 18,4 тис., вибуло 87,8 тис. прим. документів. Фонди збільшилися на 71,4 тис. примірників.

На жаль, ріст фонду відбувся не завдяки надходженням нової літератури, хоча і це присутнє. Причина подібного «збільшення» – результат зменшення вилучення пасивної частини документів у сільських бібліотеках.

Так, **документний фонд для дітей сільських бібліотек** становив більше 1 млн. 471 тис. прим.(на 117,2 тис. літератури більше 2013 р.) Отримали 6,9 тис. прим. документів для дітей, з яких 40,4% книжок. У середньому, 0,2 прим. книжок на 1 користувача. Кожна сільська бібліотека мала, у середньому, 1,8 прим. періодичних видань. Вибуло 31,9 тис. прим. документів, що у 4,6 разів більше за надходження.

У порівнянні з 2013 р., показник «забезпеченість документами» на 1 користувача в сільській бібліотеці зріс на 1,4, і склав 34,0. Обертаність – 0,7 і читаність – 23,0 залишилися на рівні 2013 р.

Коефіцієнт оновлюваності фондів сільських бібліотек – 0,5%.

Напрацювання від **додаткових платних послуг дитячими бібліотеками** склали 35,5 тис. грн. (менше на 5,2 тис. грн. 2013 р.). Використано на поповнення фондів лише 8,1 тис. грн.

З метою забезпечення **підвищення професійної компетентності** бібліотечних працівників, міські та районні бібліотеки для дітей, як методичні центри, продовжували проводити, крім традиційних семінарів та практикумів, такі форми підвищення кваліфікації як: тренінги, ділові ігри, майстер-класи, творчі лабораторії, школи молодого/сільського бібліотекаря тощо. Усього 165 різноманітних форм навчання: 44 семінари-практикуми, 9 творчих лабораторій, 29 практикумів і 15 стажувань, 15 шкіл, 5 «круглих столів», 18 майстер-класів і тренінгів тощо. Здійснили 136 виїздів з метою надання консультативно-практичної допомоги.

Жодна бібліотека не матиме успіху, якщо не буде **аналізувати послуги**, які пропонуються користувачам, їхні інтереси. Протягом року бібліотеки для дітей долучилися до участі у всеукраїнських дослідженнях, зокрема, моніторингу «Нас єднає Шевченкове слово» по вивченню ефективності заходів до 200-річчя від дня народження Т.Г. Шевченка, «Краща книга року – 2014», обласному – «Читацькі цінності сучасної сім'ї в дзеркалі соціології». Також провели близько 100 власних соціологічних і маркетингових досліджень з актуальних питань, якими було охоплено 13,1 тис. дітей різних вікових груп; 214 аналізів читання, під час яких проаналізовані читацькі формуляри 2,1 тис. користувачів.

Рекламні заходи бібліотек. Для участі в обласному конкурсі на кращий рекламний промо-ролик «Бібліотека для дітей – територія ідей» 22 бібліотеки підготували і представили на YouTube 25 промо-роликів.

Кращими були визнані електронні ресурси: «Бібліотека під відкритим небом» Олександрійської центральної міської бібліотеки для дітей ім.Ю.Гагаріна (1 місце), «Місце зустрічі – бібліотека» Долинської районної бібліотеки для дітей (2 місце), «Свято the best. Рецепт успіху від шефа»

Кіровоградської міської бібліотеки-філії № 19 для дітей (3 місце) та «Завітай в книжковий дім, тут цікаво буде всім» Голованівської районної бібліотеки для дітей (3 місце). Враховуючи кількість переглядів на YouTube та якість представленого матеріалу, журі визначило приз глядацьких симпатій за промо-ролик «Бібліотечна муза світловодських циган» Світловодської міської бібліотеки-філії № 8 для дітей. Переможців відзначили дипломами департаменту культури, туризму та культурної спадщини обласної державної адміністрації та подарунковими наборами книжок від організаторів конкурсу, а промо-ролики демонструвалися на веб-сайті ОДБ ім. А.П. Гайдара.

Рекламі допомагає й участь у всеукраїнських конкурсах. Фахівці Олександрійської ЦМДБ ім. Ю. Гагаріна, дитячого відділу Олександрійської ЦРБ ім. Д. Чижевського брали участь у конкурсі бібліотечного відео «БібліоКіноФест» від програми «Бібліоміст», конкурсі буктрейлерів «Відкрий буктрейлером суть книги» від УБА та видавництва «Час МАЙСТРІВ».

Також, дитячими бібліотеками підготовлено 487 назв різноманітних матеріалів: буклети, дайджести, електронні варіанти заходів, бібліографічні посібники, методичні поради, вебліографічні списки, відеофільми, буктрейлери тощо. Окрім реклами у ЗМІ (надруковано у пресі й прозвучало на радіо, телебаченні 487 інформацій), бібліотеки перейшли до використання реклами на власних Web-сайтах, блогах, соціальних мережах, сторінках сайтів інших закладів. У 2014 р. було розміщено в Інтернет-ресурсах більше 5,3 тис. анонсів, фото, текстів, відео.

Бібліотеки, як соціальні інститути, реагують на зміни, які відбуваються в житті суспільства.

Одне із чільних місць займає **національно-патріотична діяльність**. Бібліотеки Кіровоградщини взяли участь у Всеукраїнській естафеті пам'яті «Слава визволителям України» присвяченій 70-й річниці визволення України від фашистських загарбників та 70-й річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 років, яка проходила по території області з вересня 2013 року по березень 2014 року. Історичні символи естафети: гільза із землею з місць боїв, лампадка з вогнем Перемоги та історичний альбом – отримали від Полтавщини 28 вересня 2013 року в день визволення с. Куцеволівки Онуфріївського району. На честь визволення відповідних територій області від фашистських загарбників у бібліотеках були розгорнуті експозиції та виставки, проводилися заходи, які доповнювали демонстрацією художніх та документальних фільмів, проведенням екскурсій до місцевих краєзнавчих музеїв.

Внесли корективи в роботу закладів події на Сході України. Окрім матеріальної підтримки воїнів, бібліотекарі проводили для дітей зустрічі з бійцями АТО, години пам'яті, під час яких демонстрували електронні презентації про героїв-земляків; організовували майстер-класи для дітей

по виготовленню листівок, різноманітних виробів, які передали через волонтерів учасникам АТО.

Багато заходів присвятили **200-річчю від дня народження Тараса Шевченка**. Бібліотеки для дітей взяли активну участь у Всеукраїнському віртуальному фотоконкурсі «тар-Ukraine Шевченкіана». На I відбірковий тур від бібліотек області надійшло більше 120 світлин на віртуальну адресу Національної бібліотеки України для дітей, організаторки заходу. Після он-лайн голосування у II турі від Кіровоградської області переможцями на всеукраїнському рівні стали 4 фотороботи у номінаціях: **«Сім'я і Шевченко», 1 місце** – світлина «Пам'ять про місто, якого немає» с. Нагірне Світловодського району, **3 місце** – світлина «Наша Полінка відкрила «Кобзар», вголос читають Шевченка» смт Петрово; **«Пам'ятники Кобзареві», 3 місце** – світлина «Ми правнуки Великого Кобзаря» м.Долинська; **«Бібліотеки і Шевченко», 1 місце** – світлина «То що ж це за книга "Кобзар"? У ньому зупинено час, Безцінний минулого дар, що житиме вічно для нас!», смт Устинівка (див. фото стор. 8). Поряд з іншими, світлини були представлені на фотовиставці у Національній бібліотеці України для дітей. Призери отримали комплекти книжок, диски з піснями на поезії Тараса Шевченка, власні фотографії надруковані форматом А4 тощо. Фото, які зайняли перші місця, були опубліковані у журналі «Однокласник», а їх автори мали передплату на цей журнал на друге півріччя 2014 року.

Продовженням цієї теми стали Шевченківські читання, які відбулися у бібліотеках для дітей області в рамках загальноукраїнської акції, під час святкування Всеукраїнського дня бібліотек (див. фото на стор. 8).

Розмаїттям відзначалися і заходи, проведені на місцях. За підсумками обласного етапу всеукраїнського моніторингу «Нас єднає Шевченкове слово» протягом 2014 року більше 9 тис. користувачів відвідали 248 бібліотечних заходів присвячених Кобзареві, видача творів Т.Шевченка та літератури про нього склала 12,1 тисячі.

Популяризація читання серед підростаючого покоління є загальнонаціональним завданням.

Традицією в області стало проведення Всеукраїнського тижня дитячого читання. Серед активних учасників тижня в 2014 році – Голованівська, Добровеличківська, Долинська, Компаніївська, Новгородківська, Новоархангельська, Новоукраїнська, Олександрівська, Устинівська РДБ; Новомиргородська МДБ, ЦДБ ім. Ю. Гагаріна Олександрійської МЦБС, ЦДБ Кіровоградської МЦБС, дитячі відділи при Олександрійській та Онуфріївській ЦРБ. Слід відзначити й активність сільських бібліотек Кіровоградського, Новгородківського, Новомиргородського, Олександрійського, Світловодського районів, а також бібліотек-філій міст Кіровограда, Олександрії, Світловодська.

Національний проект «Україна читає дітям» проводиться в області з 2010 року. У 2014 р. у бібліотеках для дітей, сільських і міських філіях відбулося 157 зустрічей, на яких побували більше 2,5 тис. дітей.

Під час канікул діяли міні-програми літніх читань «З новим літом», «Книжковими стежками літа», «Книги + діти = не нудне літо» тощо. Дітям (більше 31,1 тис. осіб) пропонували цікаві книги й періодику, з ними провели ігрові заходи в оздоровчих таборах, на пришкільних і дитячих майданчиках, у парках і скверах (див. фото на стор. 8).

Була приділена увага дітям, які прибули зі сходу країни. З даного питання бібліотеки для дітей співпрацювали із місцевими соціальними службами. У 2014 році користувачами дитячих бібліотек стали більше 50 таких дітей, яких запросили на різноманітні благодійні заходи, надали Інтернет-послуги.

Іміджевими формами роботи, що вдало допомагають розповсюджувати інформацію про бібліотеку, її ресурси та послуги серед юних жителів, є акції, дні відкритих дверей, відзначення ювілейних дат бібліотек, організація заходів за участі осіб із фізичними обмеженнями, а також заходів за межами приміщень та на майданчиках перед бібліотеками.

З огляду на різноманітні культурно-просвітницькі заходи, що відбулися протягом звітного року, слід зазначити, що вони позитивно впливають на популярність бібліотек, удосконалюють їхні інформаційні, освітні можливості, розширюють коло соціальних партнерів, які зацікавлені у спільній діяльності.

Підсумовуючи вище наведене, необхідно відмітити, що поряд з досягненнями в діяльності бібліотек області залишаються нерозв'язаними проблеми, що суттєво впливають на якість бібліотечного обслуговування. Так, потребують вирішення питання:

- зміцнення матеріально-технічної бази бібліотек усіх рівнів;
- систематичного фінансування на поповнення бібліотечних фондів, передплату періодичних видань;
- забезпечення комп'ютерною технікою, єдиним бібліотечним програмним продуктом, оплата Інтернет-зв'язку.

Методичним центрам на місцях необхідно звернути увагу на:

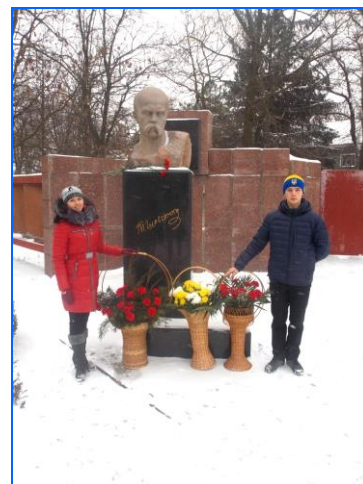
- роботу по залученню дітей дошкільного віку до читання і тим самим виховання майбутніх читачів;
- виконання основних показників сільськими бібліотеками;
- розширення репертуару надання додаткових платних послуг;
- налагодження партнерських стосунків з громадськими організаціями та благодійними фондами.

Переможці Всеукраїнського віртуального фотоконкурсу «тар-Україне Шевченкіана»
с/мт Петрово

с/мт Устинівка

м. Долинська

с. Нагірне
Світловодський район

Всеукраїнська акція читання творів Т. Шевченка
Голованівська РДБ

Добровеличківська РДБ

Олександрівська РДБ

Побузька МДБ

Олександрійська ЦМДБ ім. Ю. Гагаріна

Новоархангельська РДБ

Гайворонська РДБ

Компаніївська РДБ

Міні-програми літніх читань

Складання матеріалу, комп'ютерний набір та верстка:

Н. Расторгусва, завідувачка відділом
розвитку дитячих бібліотек і маркетингу

Редакція матеріалу:

О. Ліпей, заступник директора з наукової роботи

Відповідальна за випуск:

Т. Манжула, директор
обласної бібліотеки для дітей ім. А.П. Гайдара

Видавець:

обласна бібліотека для дітей ім. А.П. Гайдара
вул. Шевченка, 5
м. Кіровоград, 25006

Телефон/факс: 22–45–85, телефон: (0522) 22–55–24
E-mail: odbgaydar@i.ua metodgaydar@i.ua